

Мова ворожнечі на сторінках проросійських інтернет-медій у соціальних мережах

Фіялка С. Б.,

канд. наук із соц.комунік.,
доц. кафедри видавничої
справи та редагування
Національного технічного
університету України
«Київський політехнічний
інститут імені Ігоря
Сікорського»

Мета статті – з'ясувати особливості функціонування мови ворожнечі в текстах проросійських медій у соціальних мережах та коментарях до них.

У науковій розвідці використано такі методи: спостереження (отримання ілюстративних даних), опис (дослідження діяльності проросійських інтернет-медій у соціальних мережах, а також комунікаційної поведінки мережових коментаторів); аналіз (дослідження лінгвістичних одиниць, які несуть у собі мову ворожнечі, на сторінках проросійських інтернет-медій «Русская весна» (rusvesna.su), інформаційного агентства «Новороссиа» (novorosinform.org), інформаційного агентства «Антифашист» (<http://antifashist.com>) та «Новостей Донецкой Республики» (www.dnr-news.com) у соціальних мережах); класифікацію й узагальнення (досягнення внутрішньої структурно-логічної впорядкованості під час викладу результатів дослідження).

Мова ворожнечі вирізняється специфічною лексикою та фразеологією, експресивністю зворотів і особливим використанням словотвірних засобів. Вона ґрунтується на соціальних стереотипах та дискримінації. Розуміння загроз, прихованих у мові ворожнечі, є важливим елементом у стратегії протидії антиукраїнським силам. Потрібно зміцнювати проукраїнський інформаційний потенціал, формувати альтернативну інформаційно-комунікаційну інфраструктуру в соціальних мережах для оперативного спростування дезінформації, поширення достовірних відомостей про дії українського керівництва як на міжнародній арені, так і у провадженні внутрішньої політики; підтримки традиційних національних символів, ідей, цінностей.

Ключові слова: мова ворожнечі, інформаційна війна, соціальні мережі.

Hate Speech on the Internet Pages of Supporting Russia Media in Social Networks

Fiialka Svitlana,

PhD in Social
Communications, Associate
Professor at the Department
of Publishing Studies of
National Technical University
of Ukraine "Igor Sikorsky
Kyiv Polytechnic Institute"

The problems of functioning of hate speech on the Internet pages of the separatists' media in social networks, which reflect the hatred, intolerance and prejudice towards Ukraine and Ukrainian society, are considered in the context of escalation of the military and political tensions between Russia and Ukraine. The main objective of the study is to find out the peculiarities of hate speech in the media texts of separatists' media and comments to them on the pages in social networks. We have used the following methods such as: observation (for obtaining exemplary data), description (for research activities of separatists' online media in social networks, as well as communicative behavior of network commentators, impact of network communications on the social situation), analysis (study of linguistic units, which carry a rhetoric of hatred), classification and synthesis (in order to achieve the internal structural and logical order when presenting the survey results). The hate speech has specific vocabulary and phraseology, expressiveness in selection and use of special means of word formation. One of the most important factors which determine the nature of hate speech is that it is based on phenomena such as social stereotypes and discrimination. Understanding the threats that come with hate speech is an important element in the strategy to counter the anti-Ukrainian forces. To do this, we need to strengthen the

capacity of groups in social networks for fakes refutation and dissemination of reliable information about the actions of the Ukrainian government in the international arena as well as in the domestic policy.

Keywords: *hate speech, information warfare; social networks.*

Язык вражды на страницах пророссийских интернет-медиа в социальных сетях

Фіялка С. Б.,

кандидат наук
по социальным
коммуникациям, доцент
кафедры издательского
дела и редактирования
Национального технического
университета Украины
«Киевский политехнический
институт имени Игоря
Сикорского»

Цель статьи – выявить особенности функционирования языка ненависти в медиатекстах пророссийских медиа и комментариях к ним на страницах в социальных сетях. Используются следующие методы исследования: наблюдение (получение иллюстративных данных), описание (исследование деятельности указанных интернет-медиа в социальных сетях, а также коммуникационного поведения сетевых комментаторов, влияния сетевых коммуникаций на социальную обстановку), анализ (исследование лингвистических единиц, которые несут в себе риторичность ненависти, на страницах пророссийских интернет-медиа «Русская весна» (rusvesna.su), Информационного агентства «Новороссия» (novorosinform.org), Информационного агентства «Антифашист» (<http://antifashist.com>) и «Новостей Донецкой Республики» (www.dnr-news.com) в социальных сетях), классификация и обобщение (с целью достижения внутренней структурно-логической упорядоченности при изложении результатов исследования).

Язык ненависти отличается специфической лексикой и фразеологией, экспрессивностью в подборе оборотов и особым использованием словообразовательных средств. Одним из важнейших факторов, определяющих сущность языка ненависти, является то, что он основывается на таких явлениях, как социальные стереотипы и дискриминация. Понимание угроз, заключенных в языке ненависти, является важным элементом в стратегии противодействия антиукраинским силам. Нужно укреплять проукраинский информационный потенциал, формировать альтернативную информационно-коммуникационную инфраструктуру в социальных сетях для оперативного опровержения дезинформации, распространения достоверных данных о действиях украинского руководства как на международной арене, так и в ведении внутренней политики; поддержки традиционных национальных символов, идей, ценностей.

Ключевые слова: *язык ненависти, информационная война; социальные сети.*

Вступ. З початком українсько-російського конфлікту в медійному просторі так званих ДНР і ЛНР працюють численні веб-ресурси, які імітують інформаційні агентства, новинні сайти. Ці ресурси, маючи власні сторінки в соціальних мережах, мають можливість залучити до кола своїх потенційних читачів (глядачів) необмежену аудиторію. Так проросійські інтернет-медії перетворюють соціальні мережі на платформи для поширення недостовірної інформації, антиконституційних закликів, бездоказових звинувачень та проросійської імперської риторики. Маркером таких повідомлень нерідко стає мова ворожнечі (hate speech), яка, на думку Г. Мена (H. Maina), має надзвичайно небезпечний потенціал «породжувати масштабне насильство та масові вбивства» [1].

Мовою ворожнечі супроводжуються викладені в соціальних мережах матеріали проросійських інтернет-медій про українсько-російський конфлікт, історичні аспекти українсько-російських відносин, мовне питання, політика представників законної української влади.

Противник демонізує Україну й українців, використовує знижену лексику для їх називання та формує систему агресивних образів (фашисти, нацисти, карателі тощо), натомість широко вживане проросійськими інтернет-медіями слово «ополченець» конструює в уяві образ добровольця, патріота, цивільного, який захищає свою родину та землю.

Щоб не стати об'єктом ідеологічних маніпуляцій, слід навчитися розпізнавати мову ворожнечі та виявляти наміри мовців, котрі її

використовують. Цим і зумовлена актуальність пропонованої статті.

Мета статті – з'ясувати особливості функціонування мови ворожнечі в текстах проросійських медій у соціальних мережах та коментарях до них.

Завдання дослідження:

– зібрати статистику щодо учасників спільнот проросійських інтернет-медій у соціальних мережах;

– проаналізувати ці сторінки на наявність мови ворожнечі;

– виявити тематичні групи новин, у контексті яких поширюється мова ворожнечі;

– дослідити роль неологізмів, уживаних на сторінках проросійських інтернет-медій, в інформаційній війні;

– запропонувати механізми протидії антиукраїнській мовній агресії в соціальних мережах.

Джерелами дослідження є тексти проросійських інтернет-медій у соціальних мережах та коментарі до них. Досліджуваний період – 2016 рік та січень-лютий 2017 р. Щоб відповісти на питання як проявляється феномен мови ворожнечі в соціальних мережах, ми аналізували сторінки проросійських інтернет-медій «Русская весна» (rusvesna.su), Інформаційного агентства «Новоросси́я» (novorosinform.org), Інформаційного агентства «Антифашист» (<http://antifashist.com>) та «Новостей Донецкой Республики» (www.dnr-news.com) у соціальних мережах.

Теоретичне підґрунтя. Комітет міністрів Ради Європи визначає мову ворожнечі як «усі висловлювання, які поширюють, розпалюють або виправдовують расову ненависть, ксенофобію, антисемітизм або інші форми ненависті, заснованої на нетерпимості, у тому числі нетерпимості, що виражається в агресивному націоналізмі та етноцентризмі, дискримінації та ворожості щодо національних меншин, мігрантів чи їхніх нащадків» [2]. Тобто мова ворожнечі – це висловлювання, які містять негативну оцінку всіх представників певної соціальної групи, об'єднаних за ознакою статі, раси, мови, етнічного походження, релігійної належності тощо. У статті «Засилля ненависті й фанатизму в інтернеті» А. Коен (A. Cohen) визначає мову ворожнечі як «засновану на упередженнях, ворожості, зловливу мову, спрямовану на особу чи групу осіб; при цьому причиною її використання є їхні реальні чи надумані внутрішні характеристики» [3, 1].

А. Вебер у посібнику з проблематики мови ворожнечі на базі правових текстів, які регулюють питання свободи вираження поглядів, а також на засадах прецедентної практики Європейського суду з прав людини та інших органів визначає параметри, за допомогою яких можна відрізнити висловлювання, які хоч і є до певної міри

образливими, однак повністю захищені правом на свободу вираження поглядів, від тих, на які такий захист не поширюється. Проте, як вказано на звороті титулу зазначеного видання, висловлені в ньому думки «є суто авторськими й не обов'язково відображають погляди та офіційну позицію Ради Європи» [4].

Б. Парех (B. Parekh) наголошує на трьох визначальних характеристиках мови ворожнечі. По-перше, вона спрямована проти конкретної особи чи групи осіб, яких легко ідентифікувати, та заснована на їхніх несуттєвих особливостях. По-друге, мова ворожнечі принижує цільову групу, приписуючи їй характеристики, що засуджуються широкою громадськістю. По-третє, така цільова цільова група розглядається як об'єкт ворожнечі [5].

В. Уорнер (W. Warner), Дж. Гіршберг (J. Hirschberg) та Н. Гітарі (N. Gitari) [6], а також З. Зупінг (Z. Zuping), Х. Демієн (H. Damien) і Дж. Лонг (J. Long) [7] визначили типові ознаки мови ворожнечі, наявної в інтернет-медіях: 1) вона спрямована на групу людей та закликає аудиторію брати участь в актах насильства проти цієї групи або виправдовувати такі акти; 2) може містити твердження, що порівнюють групу людей з хижакками чи комахами, натякає, що для аудиторії існує серйозна загроза з боку цієї групи; 3) заохочує аудиторію до актів жорстокості проти певної групи, має на меті образити, залякати, принизити цільові групи та провокувати вороже ставлення до них. Характерно, що мова ненависті регулярно передують міжнародним та громадянським конфліктам і супроводжує їх.

Ф. Мафеза (F. Mafeza) та В. Тіммерманн (W. Timmermann) довели зв'язок між мовою ворожнечі в медіях та насильством щодо певних етнічних груп і дослідили методи боротьби проти неї заради запобігання геноциду [8; 9].

Розробляючи стратегії протидії риториці ненависті, С. Нобата (S. Nobata), Дж. Тетроу (J. Tetreault), А. Томас (A. Thomas) та Ю. Мегдад (Y. Mehdad) розробили програмні методи виявлення мови ворожнечі в медіатекстах [10].

Методи дослідження: спостереження (отримання ілюстративних даних), опис (дослідження діяльності проросійських інтернет-медій у соціальних мережах, а також комунікаційної поведінки мережевих коментаторів); аналіз (дослідження лінгвістичних одиниць, які несуть у собі мову ворожнечі, на сторінках проросійських інтернет-медій «Русская весна» (rusvesna.su), Інформаційного агентства «Новоросси́я» (novorosinform.org), Інформаційного агентства «Антифашист» (<http://antifashist.com>) та «Новостей Донецкой Республики» (www.dnr-news.com) у соціальних мережах); класифікація й узагальнення (досягнення внутрішньої структурно-логічної

впорядкованості під час викладу результатів дослідження).

Результати й обговорення. Спершу розглянемо присутність зазначених інтернет-медій у соціальних мережах. Статистику наведено станом на 27 лютого 2017 р. Так, «Русская весна» (rusvesna.su) представлена в Однокласниках (13421 учасник), Фейсбуці (20106 підписників), Твіттері (37300 твітів), ВКонтакті (61653 учасники), Ютубі (7785 підписників). Інформаційне агентство «Новоросси́я» (novorosinform.org) представлено в Однокласниках (14752 учасники), Фейсбуці (11458 підписників), Твіттері (63321 твіт), ВКонтакті (9449 учасників), Ютубі (18959 підписників), Інстаграмі (156 учасників). Інформаційне агентство «Антифашист» (<http://antifashist.com>) наявне у Фейсбуці (18851 підписник), Однокласниках (1010 учасників), ВКонтакті (6166 учасників), Твіттері (30300 твітів), Ютубі (13501 підписник), Гугл плюс (87 підписників). Тим часом «Новости Донецкой Республики» (www.dnr-news.com) представлені в соціальних мережах ВКонтакті (19979 учасників), Фейсбуці (28273 підписники), Однокласниках (20777 учасників), Твіттері (36900 твітів) та Гугл плюс (7011 учасників). Статистика регулярно оновлюється.

Вказані спільноти не мають відкрито екстремістського характеру, однак тексти на їх сторінках формують ненависть до нашої держави, прагнення принизити українців, зокрема військовослужбовців та співробітників поліції, сфальсифікувати історичні факти.

Проросійські інтернет-медії в соціальних мережах створюють платформи для поширення ідей ненависті, зокрема через застосування мови ворожнечі. Серед вразливих груп можна виокремити переселенців, мешканців тимчасово окупованих територій, учасників АТО.

Відіграючи роль зброї у війні українського й російського світоглядів, мова ворожнечі використовується для того, щоб прищепити росіянам патріотичну ідентичність. Натомість українця такої ідентичності позбавляють, «його свідомість стерилізують, оскільки він, відповідно до нової, «патріотичної», картини світу росіян, не має права ні на свою історію, ні на свою мову, ні на свою культуру, а отже – і на свою територію» [11].

Мова ворожнечі яскраво проявляється в заголовках повідомлень, що публікуються на сторінках аналізованих медій. Наведемо приклади: «Тато, убий росіянина: русофобия для школьников» (Русская весна [ВКонтакте], 01.02.2017, https://vk.com/rusvesna_su); «Потрясающий цинизм: активист Майдана заявил, что жители Донбасса заслужили обстрелы» (Русская весна [ВКонтакте], 31.01.2017, https://vk.com/rusvesna_su); «Украинский нардеп назвал “блудом”

использование русского языка» (Новоросси́я [Однокласники], 24.10.2016, <https://ok.ru/group/novorosinform>); «Когда родители – дебилы» – пятилетней украинке с детства прививают сатанинскую злобу к “москалям” в стиле ИГИЛ (Русская весна [ВКонтакте], 07.01.2017, https://vk.com/rusvesna_su); «Украинцы перешли на отбросы. Б\у унитазаы – самый ходовой товар у це-европейцев» (Антифашист [Фейсбук], 23.01.2017, <https://www.facebook.com/antifashistco>).

Наведені заголовки містять негативну оцінку та потенційно здатні розпалювати ворожнечу, провокувати ідеологічні конфлікти, негативно впливають на суспільну свідомість.

Найчастіше мова ворожнечі з'являється в контексті такої тематики:

1. *Критика внутрішньої політики української влади.* Поточна ситуація в Україні подається різко негативно: зубожіння населення, криза банківської системи, утиски бізнесу тощо. Україна зображається як держава, в якій розвалено все – від доріг до охорони здоров'я та системи пенсійного забезпечення. З'являються повні зловтіхи повідомлення типу «что-то пошло не так: население нищает, банки лопаются, бизнес массово закрывается» (Русская весна [ВКонтакте], 19.01.2017, https://vk.com/rusvesna_su); «Украина выполнит годовой план по инфляции к марту» (Русская весна [Твіттер], 02.02.2017, <https://twitter.com/Rusvesna1>).

2. *Висміювання європейських цінностей українців.* Європа зображається байдужою до України та як місце, де зневажають так звані «православні цінності». Наведемо приклади таких повідомлень: «Их нравы: 20-летний англичанин вынашивает ребенка» (Антифашист [Фейсбук], 23.01.2017, <https://www.facebook.com/antifashistco>); «Европечаль Киева: в руководящих органах ЕС остается все меньше симпатиков майданного режима» (Антифашист [Фейсбук], 26.01.2017, <https://www.facebook.com/antifashistco>); «Евроинтеграция Украины – это отказ от независимости» (Русская весна [ВКонтакте], 12.01.2017, https://vk.com/rusvesna_su); «Почём патриотки? Украину превращают в европейский бордель» (Новоросси́я, [Однокласники], 03.01.2017, <https://ok.ru/group/novorosinform>).

3. *Зображення повернення в лоно «братньої» Росії як масової мрії українців.* Про російських військових говорять як про визволителів, яких чекають навіть у Києві: «Вторжение в Украину – тайное желание украинцев» (Русская весна [ВКонтакте], 12.01.2017, https://vk.com/rusvesna_su); «Киевляне надели георгиевские ленты и ждут освободителей» (Новоросси́я [Однокласники], 09.05.2016, <https://ok.ru/group/novorosinform>); «Будущее Украины предрешено, впереди возвращение в объятия России»

(Антифашист [Фейсбук], 02.02.2016, <https://www.facebook.com/antifashistco>).

4. *Пророкування неминучого розчленування України на частини.* Наводяться міркування, що від сучасної України лишиться лише кілька центральних областей, а решту між собою поділять Росія, Польща та інші сусіди. Наприклад: «А Львов это еще Украина? Мэр Львова угрожающе добавил, что получает звонки от мэров польских городов и международных организаций с предложениями помочь» (Русская весна [ВКонтакте], 24.01.2017, https://vk.com/rusvesna_su); «Украина лишится восточных и южных регионов из-за закона о тотальной украинизации» (Русская весна [ВКонтакте], 23.01.2017, https://vk.com/rusvesna_su); «Венгрия поглощает Закарпатье – и никакого “АТО”» (Антифашист [Фейсбук], 13.12.2016, <https://www.facebook.com/antifashistco>); «Одесса, пора домой! Россия тебя ждет!» (Новороссия [Ютуб], 23.05.2016, <https://www.youtube.com/watch?v=7DYny01sOXk>); «Закарпатье готовится отгородиться от ненавистной бандеровской власти стеной» (Антифашист [Фейсбук], 30.04.2016, <https://www.facebook.com/antifashistco>).

5. *Прийняття українських військових, зображення їх як карателів, зрадників, підкреслення слабких сторін української армії.* З'являються твердження про криміналізацію українського війська, моральний занепад у його лавах. Наведемо приклади: «Отличный выбор! – военнослужащий ВСУ рассказал о том, почему он перешел на сторону ЛНР» (Русская весна [Ютуб], 05.01.2017, <https://www.youtube.com/watch?v=i0wVA93g4q4>); «ВСУ развлекаются в размародеренном доме» (Новороссия [Ютуб], 13.01.2017, <https://www.youtube.com/watch?v=kWFrjs8S97I>); «ВСУ как они есть: хлопцы выпили спирта и поехали людей давить» (Новороссия [Ютуб], 16.10.2016, <https://www.youtube.com/watch?v=eksIOtZZ2VU>); «ВСУ уничтожают мирный Донбасс» (Русская весна [Ютуб], 03.05.2016, <https://www.youtube.com/watch?v=KvZfZm6sEjE>); «В Киеве произошла массовая драка боевиков “АТО”» (Русская весна [ВКонтакте], 29.01.2017, https://vk.com/rusvesna_su); «Пьяный офицер ВСУ заставил военнослужащих строить остановку из снега» (Русская весна [ВКонтакте], 10.01.2017, https://vk.com/rusvesna_su); «Трое украинские военные в зоне “АТО” покончили собой за неделю, один отравился алкоголем» (Русская весна [Твіттер], 03.02.2017, <https://twitter.com/Rusvesna1>); «Боевики “Правого сектора” изнасиловали девушку “за сепаратизм”» (Новороссия [Одноклассники], 21.07.2016, <https://ok.ru/group/novorosinform>).

6. *Знуцання над національними символами.* Наприклад, наявні фото втоптаного в багню українського прапора (Новороссия [Одноклассники],

30.01.2016, <https://ok.ru/group/novorosinform>); зображення синьо-жовтого прапора у вигляді поребаного асфальту з написом «Государство не состоялось» (Новороссия [Одноклассники], 24.01.2017, <https://ok.ru/group/novorosinform>).

Яскравим засобом інформаційної агресії з боку як проросійських інтернет-медій, які публікують свої матеріали на сторінках у соціальних мережах, так і коментаторів – членів відповідних спільнот, є неологізми, що зазвичай мають негативне значення.

Неологізми як дискурсивні маркери включаються у простір інформаційної війни та стають різновидом маніпуляції [12]. Більшість новотворів часів українсько-російського конфлікту мають у своїй основі слова «майдан», «Україна», «українець», «хохол», «Європа», «Бандера».

Зокрема, серед похідних від лексеми «майдан» ми виявили такі: «майданизм», «майданник», «майданщик», «майданить», «майданничать», «майдануться», «майданутый», «майданиться», «намайданиться», «домайданиться», «отмайданить», «помайданить», «намайданить», «промайданить», «майданист», «майдалох», «майдабаг», «майдаплут», «майданчики», «майдарасты», «майдабанда», «майданюки», «майданобайтеры», «майдауны», «евромайдауны», «майданофилы», «майданопитеки», «майданофобия», «майданизм», «майданвошка», «промайдавленный», «майданист», «майданёнок». Подеколи можна натрапити ще й на вислів «Майдан головного мозга» як невтішний діагноз для українців і всієї держави.

Численною є група лексем, похідних від слова «Європа», які з'являються в контексті осуду підтримки українцями європейських цінностей: «Євросодом», «єврогости», «євроморковка», «євромусор», «Гейропа», «єврофашизм», «єврорекет», «європодонки», «єврозрада», «євролжецы», «євросволочи», «укропейцы». Наведені неологізми відображають несприйняття євроінтеграційних намірів українців та їхнє прагнення до демократичних перетворень.

Серед похідних від назви держави Україна та національності «українець» назвемо такі: «Укропия», «Укропотамия», «Укростан», «Ухреина», «Укруина», «Усраина», «Вукраина», «заукраинцы», «укры», «укропы», «уковласть», «уковвермахт», «укропуки», «укробыдло», «укоклоуны», «укопитеки», «укретин», «укопармия», «укопост», «укопизм», «укопнутые», «уркаинцы», «окраинцы», «укоимбецил», «укренок», «укофилы», «вукраинцы».

Окрему групу становлять новотвори від зневажливого «хохол»: «Хохлостан», «хохлополки», «хохлохунта», «хохло-СМИ», «хохлоनावоз», «скаклы», «хохлонедораса», «хохлонасекомые», «хохложивотные», «хохлодемократы», «хохло-мразь», «хохлобыдло».

Подеколи можна натрапити на похідні від національних звичок і стереотипів: «салоголовые», «салоеды», «саложоры», «галушкыеды», «вышиватники». Такі характеристики приписують українцям убогий провінціалізм у поєднанні з патетичним національним самоусвідомленням.

Надзвичайно багатою є група похідних від імен та прізвищ українських і західних політиків та інших впливових осіб: «Петр Лексеич», «Яйценюх», «Турчаву», «Трупчинов», «Порошенадзе», «Пораженко», «Петушенко», «Потрошенко», «Майдашенко», «МедвепУк», «БениБанк», «Абама», «Бардак Обмана», «Трампуша». Походження зазначених неологізмів очевидне. Однак окрім таких номінативів трапляються також неологізми-натяки на окремих персоналіях: «конфетокомандующий», «галстукоед», «кроликозавр», «яйцелогика».

Чимало новотворів виникло від прізвища Бандера: «бандераЛохи», «укробандера», «бандерлоги», «бандерюгенд», «бандероподобные обезьяны», «бандерашвайне», «бандерофашня», «бандеражидяка», «бандераст», «дебандерызация».

Можна виділити також групу неологізмів, які ілюструють негативне ставлення до проукраїнських медій та журналістів: «обосреватели», «телетитушки», «шкурналисты», «журнализды», «журнашлюшки», «зомбо-ТВ», «медиафрения», «телефашизм», «пропагандутка», «фейкмейкер», «СМИТтя».

Від лексеми «гривня» в контексті падіння курсу національної валюти з'явилися такі слова: «кенгугривна», «гривномор», «Агривнупохоронилиуже».

Творці неологізмів послуговуються численними словотворчими засобами, як-от: суфіксація («майданник»); префіксація («недобратья»); префіксація із суфіксацією (отмайданить); основоскладання («Евросодом»); скорочення («украи»).

Дуже поширена варваризація україномовної форми, коли вона переноситься в російську мову: «твороги», «свидомня», «мыздабулыки», «перемогомер», «Обнищадбанк», «свидоскот», «свидопипл», «свидоры», «свидосранец», «мовнюки», «щевмерлыки», «жовтоблакитники», «быдлаяча мова», «звыряче побыття».

При цьому бойовиків і терористів на аналізованих сторінках називають «повстанцями», «активістами», «борцями за свободу». Таке подання запускає у свідомості сприйнятливої читача відповідну програму – протестно налаштована аудиторія легко звикає до хибних понять, засвоює їх і поширює далі, що потенційно може призводити до розхитування ситуації в Україні.

Крім неологізмів, мову ворожнечі представляють незвичні поєднання слів, до яких також

нерідко входять неологізми: «анальные евроинтеграторы», «кастрюлеголовые скакуны», «Героям сала», «геморрой майдана», «Средства Массовой Идиотизации», «постТРАМПатический синдром», «борцуны за территориальную целостность», «институт национального беспамьяства», «патриотическая диаррея», «лингвистический геноцид».

Якщо в самих повідомленнях інтернет-медій альтернативних точок зору не подано й мова ворожнечі спрямована тільки проти України й усього, що з нею пов'язано, то в коментарях до самих публікацій нерідко натрапляємо на дописи проукраїнськи налаштованих осіб. Тобто аудиторія розділена на кілька таборів, кожен з яких характеризується певним набором соціально-демографічних характеристик, політичних поглядів та точок зору стосовно способів вирішення українсько-російського конфлікту.

Сторони конфлікту легко ідентифікувати за лексикою коментарів, адже вони по-різному називають ті самі поняття. Наприклад, прихильники ЛНР та ДНР іменують себе народним ополченням, а самі угруповання – народними республіками. Натомість проукраїнські коментатори визначають їх як терористичні організації або самопроголошені республіки, а території ЛНР, ДНР і Криму називають тимчасово окупованими. Сам конфлікт з українського боку називають АТО, натомість протилежна сторона йменує його каральною операцією чи геноцидом. З боку самопроголошених республік воюють «ополченці» та «повстанці», натомість українська армія протистоїть «сепаратистам», «терористам», «бойовикам», «найманцям», «мародерам», «колорадам» і «ватникам», які, своєю чергою, називають українських силовиків та всю проукраїнську спільноту «укропами», «украми», «бандерівцями», «фашистами», «нацистами», «бандерофашистами», «окупантами», «майдаунами», «нацгадами» тощо. Приєднання Криму залежно від позиції коментатора може називатися як «анексією», так і «народним волевиявленням». Загалом проукраїнська риторика будується на протистоянні Росії та всього цивілізованого світу, натомість РФ та підтримувані нею самопроголошені республіки протиставляють усьому цивілізованому світу злиденну Україну.

Висновки. Мову ворожнечі в контексті українсько-російського конфлікту можна трактувати так: це всі слова, які розпалюють конфлікт, викликають негативні емоції та закликають до насильства. Хоча, з другого боку, можна розглядати її і як природну захисну реакцію українського суспільства, що перебуває в стані війни, однак це стосується не самих матеріалів на сторінках медій у соціальних мережах, а коментарів читачів до цих матеріалів. Авторитетні

проукраїнські інтернет-медії зі сторінками в соціальних мережах просять своїх читачів не використовувати в коментарях образливі репліки, що можуть принижувати людську гідність. Наприклад, інтернет-видання «Обозреватель» (<https://www.obozrevatel.com>) у рубриці «Правова інформація» зазначає, що коментарі користувачів не повинні містити погроз чи образ за расовими ознаками, кольором шкіри, політичними, релігійними чи іншими переконаннями, статтю, етнічним і соціальним походженням, майновим станом, місцем проживання, мовними чи іншими ознаками. Інше інтернет-медіа «Корреспондент.net» (<http://korrespondent.net>) закликає своїх читачів проявляти увагу й толерантність до співрозмовників незалежно від їхніх переконань.

Спостереження показали, що сепаратистські інтернет-медії активно застосовують елементи мови ворожнечі в заголовках та самих матеріалах, щоб підвищити рівень уваги до матеріалу, вдаються до інструментів маніпуляцій з метою розколу й дестабілізації суспільства. Інформація у цих медіях перетворилася на пропаганду.

Мова ворожнечі відрізняється від загальноживаної специфічною лексикою і фразеологією, експресивністю в доборі зворотів і особливим використанням словотвірних засобів. Чи не найважливішим чинником, що визначає сутність мови ворожнечі, є те, що вона ґрунтується на таких явищах, як соціальні стереотипи та дискримінація. Негативні оцінки, що реалізуються в мові ворожнечі, спричинені світоглядом, культурно-історичним досвідом, а також інтерпретацією поточних подій проросійськими медіями.

Її використання є одним із напрямів плано-мірної роботи з поширення негативного ставлення до України, українців, законної української влади, способу життя українців, культури, мови, історії України.

Ключовою рисою спільнот проросійських інтернет-медій у соціальних мережах є використання агресивної лексики. Мова ворожнечі формує ненависть до України, українців та самої ідеї української державності й виступає катализатором насильства, а також здатна посилювати кризові очікування, страхи та масову депресію.

Розуміння загроз, прихованих у мові ворожнечі, є важливим елементом у стратегії протидії антиукраїнським силам. Оскільки велика кількість повідомлень з риторикою ненависті може сприйматися як громадська думка, необхідно зміцнювати проукраїнський інформаційний потенціал, формувати альтернативну інформаційно-комунікаційну інфраструктуру в соціальних мережах для оперативного спростування ворожих фейків, поширення достовірної інформації про

дії українського керівництва як на міжнародній арені, так і в провадженні внутрішньої політики; підтримки традиційних національних символів, ідей, цінностей.

Перспективними можуть стати дослідження ролі мови ворожнечі у формуванні настроїв і громадської думки.

Список літератури

1. *Maine, H.* (2010), "The prohibition of incitement to hatred in Africa: Comparative review and proposal for a threshold", A Study Prepared for the Regional Expert Meeting, Nairobi, April 6–7, available at http://www2.ohchr.org/english/issues/opinion/articles1920_iccr/docs/CRP7Callamard.pdf (accessed 01 February 2017).
2. *Council of Europe Committee of Ministers* (1997), "Recommendation No. R (97) 20 to member states on "hate speech", 30 October 1997, Luxembourg, available at: [http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/other_committees/dh-lgbt_docs/CM_Rec\(97\)20_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/other_committees/dh-lgbt_docs/CM_Rec(97)20_en.pdf) (accessed 01 February 2017).
3. *Cohen, A.* (2011). "Fighting Hate and Bigotry on the Internet", *Policy and Internet*, vol. 3(3), p. 1.
4. *Вебер, А.* Навчальний посібник з проблематики «мови ненависті» [Електронний ресурс] / А. Вебер. – Режим доступу: http://diversipedia.org.ua/sites/default/files/navchalnyy_posibnyk_rady_yevropy_z_problematyky_movy_nenavysti_2011.pdf (дата звернення: 26.02.2017).
5. *Parekh, B.* (2012), "Is There a Case For Banning Hate Speech?", in Herz, M. & Molnar, P. (Eds.), *The Content and Context of Hate Speech: Rethinking Regulation and Responses*, Cambridge University Press, Cambridge, pp. 37–56.
6. *Warner, W. & Hirschberg, J.* (2012), "Detecting Hate Speech on the World Wide Web", available at: <http://www.anthology.aclweb.org/W/W12/W12-2103.pdf> (accessed 01 February 2017).
7. *Gitari, N., Zuping, Z., Damien, H. & Long, J.* (2015), "A Lexicon-based Approach for Hate Speech Detection", *International Journal of Multimedia and Ubiquitous Engineering*, vol. 10, no. 4, pp. 215–230.
8. *Mafeza, F.* (2016), "Preventing genocide by fighting against hate speech", *International Journal of Advanced Research*, vol. 4, no. 3, pp. 117–132.
9. *Timmermann, W.* (2008), "Counteracting Hate Speech as a Way of Preventing Genocidal Violence", *Genocide Studies and Prevention: An International Journal*, vol. 3, no. 3, pp. 117–132.
10. *Nobata, C., Tetreault, J., Thomas, A. & Mehdad, Y.* (2016), "Abusive Language Detection in Online User Content", *Proceedings of the 25th Conference*, Montréal, pp. 145–153.
11. *Жаботинская, С. А.* Язык как оружие в войне мировоззрений 6 майдан-антимайдан: словарь тезаурус лексических инноваций [Электронный ресурс] / С. А. Жаботинская. – Режим доступа: http://uaclip.at.ua/zhabotinskaja-jazyk_kak_oruzhie.pdf (дата обращения: 01.02.2017).
12. *Синельникова Л. Н.* Информационная война ad infinitum: украинский вектор / Л. Н. Синельникова // *Политическая лингвистика*. – 2014. – № 2. – С. 95–101.

References

1. *Maina, H.* (2010), “The prohibition of incitement to hatred in Africa: comparative review and proposal for a threshold”, A Study Prepared for the Regional Expert Meeting, Nairobi, April 6–7, available at http://www2.ohchr.org/english/issues/opinion/articles1920_iccpr/docs/CRP7Callamard.pdf (accessed 01 February 2017).
2. *Council of Europe Committee of Ministers* (1997), Recommendation No. R (97)20 to Member States on “Hate Speech”, 30 October 1997, Luxembourg, available at: [http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/other_committees/dh-lgbt_docs/CM_Rec\(97\)20_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/other_committees/dh-lgbt_docs/CM_Rec(97)20_en.pdf) (accessed 01 February 2017).
3. *Cohen, A.* (2011), “Fighting hate and bigotry on the Internet”, *Policy and Internet*, vol. 3(3), p. 1.
4. *Veber, A.* (2010), A tutorial on hate speech, available at: http://diversipedia.org.ua/sites/default/files/navchalnyy_posibnyk_rady_yevropy_z_problematy_ky_movy_nenavysti_2011.pdf (accessed 26 February 2017).
5. *Parekh, B.* (2012), “Is there a case for banning hate speech?”, in Herz, M. & Molnar, P. (Eds.), *The Content and Context of Hate Speech: Rethinking Regulation and Responses*, Cambridge University Press, Cambridge, pp. 37–56.
6. *Warner, W. & Hirschberg, J.* (2012), “Detecting hate speech on the world wide web”, available at: <http://www.anthology.aclweb.org/W/W12/W12-2103.pdf> (accessed 01 February 2017).
7. *Gitari, N., Zuping, Z., Damien, H. & Long, J.* (2015), “A lexicon-based approach for hate speech detection”, *International Journal of Multimedia and Ubiquitous Engineering*, vol. 10, no. 4, pp. 215–230.
8. *Mafeza, F.* (2016), “Preventing genocide by fighting against hate speech”, *International Journal of Advanced Research*, vol. 4, no. 3, pp. 117–132.
9. *Timmermann, W.* (2008), “Counteracting hate speech as a way of preventing genocidal violence”, *Genocide Studies and Prevention: An International Journal*, vol. 3, no. 3, pp.117–132.
10. *Nobata, C., Tetreault, J., Thomas, A. & Mehdad, Y.* (2016), “Abusive language detection in online user content”, *Proceedings of the 25th Conference*, Montréal, pp.145–153.
11. *Zhabotinskaya, S.* (2014), *Language as a Weapon in the War of Worldviews*, available at: http://ua.clip.at.ua/zhabotinskaja-jazyk_kak_oruzhie.pdf (accessed 01 February 2017).
12. *Sinelnikova, L.* (2014), “Information war ad infinitum: the Ukrainian vector”, *Politicheskaya Lingvistika [Political Linguistics]*, vol. 2, pp. 95–101.

